

20.10.2014

BILDENDE KUNSTNERES HJELPEFOND

KUNSTAVGIFTEN

Innspill til utredningen om kunstnerøkonomi

Fra Bildende Kunstneres Hjelpfond

1. **Om BKH**
2. **Omsetning av kunst i Norge**
 - 2.1 Utviklingen 2004 - 2013
 - 2.2 Samtidskunstens plass i markedet
 - 2.3 Det framtidige kunstmarkedet
3. **BKHs stipend og tilskuddsordninger for kunstnere**
 - 3.1 BKHs tildelinger over tid
 - 3.2 Modernisering av BKHs tilskuddsprofil
 - 3.3 Særlig utsatte kunstnergrupper
4. **Oppsummering**

1. Om BKH

Bildende Kunstneres Hjelpfond (BKH) krever inn 5 % avgift på omsetning av kunst i Norge. Kunstavgiften er kunstnernes lovfestede andel av den næringsbaserte verdskapningen i kunstmarkedet, og sikrer at også det kommersielle kunstmarkedet bidrar til reinvestering i ny produksjon av kunst. Avgiftsmidlene forvaltes av BKH, og fordeles tilbake til kunstnerne i form av opphavsrettshjemlet følgerettsvederlag (via BONO), eller kollektivt i form av stipend og andre søknadsbaserte tilskudd til kunstformål. For å kunne tildeles stipend eller tilskudd fra BKH må man være kunstner som profesjonelt og yrkesmessig produserer, eller har produsert, slike verk som vil være avgiftsbelagt etter kunstavgiftloven, innenfor hovedkategoriene billedkunst, kunsthåndverk og kunstoffo.

2. Omsetning av kunst i Norge

Opplysninger som følger av avgiftsinnbetalingen til BKH gir grunnlag for utarbeidelse av tall og statistikk knyttet til omsetning av billedkunst* i Norge. Det presiseres at omsetningstallene er beregnet på bakgrunn av faktisk innbetalt avgift. Verk med salgspris under kr. 2 000 er imidlertid ikke avgiftsbelagt. Handel direkte mellom privatpersoner omfattes ikke, og feil- og underrapportering vil også forekomme. Den samlede kunstomsetningen vil derfor reelt sett være noe større enn tallene viser.

2.1 Utviklingen 2004 - 2013

Utviklingen i kunstmarkedet følger som hovedregel overordnede økonomiske konjunkturer. Også internasjonale forhold påvirker norsk kunstomsetning, og det norske kunstmarkedet ble tydelig svekket av finanskrisen i 2008 - 2009. Tendensen etter dette har vært svakt økende, men justert for KPI ligger avgiftsinnbetalingene for 2013 fortsatt

* Billedkunst omfatter i denne sammenheng også kunsthåndverk og kunstoffo.

mer enn 30 % under det foreløpige toppnivået i 2007. Den påfallende økningen i avgiftsinngang fra 2006 til 2007 har delvis sammenheng med at avgiftssatsen dette året ble justert fra 3 til 5 % i forbindelse med samordning av bestemmelsene for kunstavgift og følgerett. Økningen fra 2009 til 2013 utgjør ca. 6,6 mill. eller 28 % (ca. 21 % justert for KPI).

2.2 Samtidskunstens plass i markedet

Ca. 64 % av den totale kunstomsetningen er i følge opplysninger som følger av avgiftsinnkrevingen *førstehåndsomsetning* (2013), som betyr at verket er i kunstnerens eie når det selges. Ergo er det i denne kategorien man finner den største andelen norsk samtidskunst (verk produsert av nålevende kunstnere som bor og arbeider i Norge) i motsetning til *annenhandsomsetningen*, som omfatter en stor andel verk av utenlandske og/eller avdøde kunstnere. Inntektene fra førstehåndssalget vil i hovedsak tilfalle kunstneren, mens inntektene fra annenhandssalget tilfaller selger. De største aktørene i annenhåndsmarkedet (målt i omsetning) er de store auksjonshusene samt en håndfull profesjonelle antikvitets- og kunsthandlere. Disse henvender seg i all hovedsak til et mer investeringsrettet publikum enn førstehåndsmarkedet.

I 2013 mottok BKH avgift fra til sammen 751 foretak. Kun 10 av disse 751 hadde en omsetning på over 10 mill. pr år. Under 2 % av de avgiftsregistrerte foretakene står for over 30 % av den totale omsetningen i kunstmarkedet. Vi vet også at hoveddelen (80-90 %) av annenhandssalget foregår blant 4-5 av disse igjen. Dette viser at for kunst som finner veien til det profesjonelle annenhåndsmarkedet skjer det en formidabel verdiøkning.

Det er også store regionale forskjeller i kunstmarkedet. Hovedtyngden av kunstomsetningen foregår i Oslo, hvor de fleste store foretakene holder til. 8 av de 10 foretakene med høyest omsetning er private, kommersielle foretak lokalisert i Oslo, i tillegg til utsmykkingsinstitusjonene. Omsetningen i landet for øvrig preges, med relativt få unntak, av et idealistisk og frivillighetsbasert kunstmarked.

2.3 Det framtidige kunstmarkedet

Kunstomsetning er avhengig av mange forhold på flere samfunnsområder, og berøres av både internasjonale konjunkturer, nasjonal nærings- og kulturpolitikk og lokale forhold. Mange uforutsigbare faktorer gjør det krevende å utarbeide sannsynlige prognoser for den framtidige markedsutviklingen, og som hovedregel gjøres derfor moderate anslag for kommende års avgiftsinngang. Tendensen siden 2011 er svakt men stabilt økende. Pr. 1. oktober 2014 er avgiftsinngangen omtrent på samme nivå som på samme tid i 2013. Det er imidlertid omsetningen i 3. termin (oktober, november og desember) som normalt er klart størst, og mest utslagsgivende for årsresultatet.

3. BKHs stipend og tilskuddsordninger for kunstnere

BKHs midler benyttes til stipend og tilskudd til kunstnere som har eller har hatt sitt hovedvirke i Norge, og andre formål og prosjekter til fremme av norsk kunst. Lovens forskrift pålegger BKH særlig å tilgodese eldre kunstnere (definert i retningslinjene som kunstnere over 60 år). For øvrig kan alle kunstnere innenfor de avgiftsbelagte kunststartene (uavhengig av sjangertilhørighet og organisasjonsmedlemskap), søke på lik linje om stipend og tilskudd fra BKH.

BKH hadde i 2013 regnskapsførte inntekter på ca. 26,6 mill. kr. Driftskostnadene var ca. 2,5 mill (9,5 %). Alle inntekter for øvrig benyttes til stipend- og tilskuddsformål i henhold til lov, vedtekter og retningslinjer for den enkelte støtteordning. BKHs kunstfaglige stipend innstilles av kunstnerorganisasjonenes stipendkomiteer i én søknadsprosess samordnet med Statens kunstnerstipend og andre stipendyttere. Øvrige tildelinger gjøres av BKHs styre. Nærmere beskrivelse av de enkelte stipend- og tilskuddsordninger med tilhørende retningslinjer finnes på www.kunstoffond.no.

3.1 BKHs tildelinger over tid

BKHs tilskudsprofil og forholdsmessig fordeling av midler mellom hovedkategoriene har endret seg lite de siste 10 år. Antall søkere og innvilgete søknader har imidlertid økt kraftig for de fleste ordninger, mens beløp pr. bevilgning ikke har fulgt den samme utviklingen. For s.k. varig støtte, som er BKHs mest omfattende ordning både mht. antall mottakere og samlet kostnad (tilskudd til profesjonelle kunstnere over 60 år), er kronebeløpet det samme som i 2004 (kr. 24 000 pr år), mens antall kvalifiserte mottakere har økt med over 50 %. Denne utviklingen skyldes enkelt sagt at kunstomsetning og avgiftsinngang ikke har holdt tritt med antallet kvalifiserte søkere til de enkelte ordningene, samt at man har valgt en tilskudsprofil hvor eksisterende midler prioriteres fordelt på flere etter hvert som antallet kvalifiserte søkere har økt.

3.2 Modernisering av BKHs tilskudsprofil

På bakgrunn av at BKHs tildelingsprofil har vært grunnleggende uendret i mange år, er det startet opp et arbeid med gjennomgang og vurdering av ordningene og innretningen av disse. Hensikten er å se på muligheter for bedre utnyttelse av midlene i lys av BKHs formål og rammene av lovverket, og forenkling og modernisering av retningslinjer og søknadsprosedyrer. Beløpssatser pr. tildeling vil også bli vurdert i prosessen. Vi ser i den forbindelse fram til resultatet av økonomiutredningens inntektsundersøkelse blant kunstnerne, som vi håper vil gi nyttig bakgrunnsinformasjon og ytterligere bidra til å klargjøre premisene for en mest mulig målrettet og hensiktsmessig tilskudsprofil i BKH.

3.3 Særlig utsatte kunstnergrupper

De demografiske utfordringene knyttet til stadig større andel eldre, påvirker også sammensetningen av kunstnerbefolkningen. Dette vises igjen i økningen i kvalifiserte søkere til BKHs ordninger forbeholdt kunstnere over 60 år, (jf. tallene for innvilget «Varig støtte» hvor økningen er på over 50 % i perioden 2004 – 2013, se vedlegg 3). De fleste billedkunstnere er selvstendig næringsdrivende og har ikke samme rettigheter som lønnskuttet til trygd og sosiale ytelser ved arbeidsløshet og inntektssvikt. For mange eldre kunstnere er oppdragsmengden naturlig redusert selv om arbeidsevnen er intakt, men det kan fortsatt være mange år igjen til (minste-)pensjon innfinnes seg. Opplysninger fra våre søkere tyder på at aleneboende eldre kunstnere mellom 60 og 67 år kan være en særlig utsatt gruppe. Uten medforsørger, og med lav status i arbeidsmarkedet for øvrig, faller mange i denne aldersgruppa utenfor samfunnets sikkerhetsnett og har særlig svak økonomi. Blant søkerne til BKHs ordninger for eldre kunstnere er det en klar overvekt av kvinner blant de dårligst stilte. Spørreundersøkelsen som gjennomføres i sammenheng med økonomiutredningen kan forhåpentlig bidra til å belyse denne aldersgruppas økonomiske situasjon nærmere.

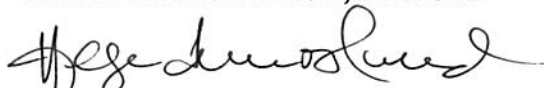
Oppsummering

- Kunstmarkedet har hatt relativt svak og ujevn utvikling etter finanskrisen, men tendensen siden 2011 er svakt økende og noe mer stabil.
- Forholdet mellom omsetningstall for førstehånds- og annenhåndsmarkedet kan tyde på at etterspørselen etter samtidskunst er til stede, men med lave gjennomsnittspriser pr. verk sammenliknet med annenhåndsmarkedet. Tiltak for å oppnå høyere priser i førstehåndsmarkedet vil særlig kunne komme nålevende kunstnere til gode i form av økt egeninntjening.
- Det ser ut til å være rom for flere aktører innen omsetning av norsk kunst, spesielt for profesjonelle gallerier med internasjonalt nettverk og innretning mot investeringsmarkedet.
- Bruk av kunst og kunstnerisk kompetanse som innovasjonsfremmende faktor i både private og offentlige virksomheter kan også være et vekstområde.
- Stadig større andel av kunstnerbefolkningen blir eldre, og dette byr på særlige utfordringer for allerede utsatte grupper, spesielt aleneboende eldre kunstnere
- Kvinner ser ut til å være overrepresentert blant de dårligst stilte kunstnerne.

Flere sammenstillinger av tall for utviklingen i kunstmarkedet og mer detaljerte opplysninger om BKHs tildelingsvirksomhet finnes på www.kunstoffond.no, hvor også BKHs årsmeldinger er tilgjengelige. Skulle det være behov for supplerende opplysninger står vi naturligvis til disposisjon.

Vennlig hilsen

BILDENDE KUNSTNERES HJELPEFOND

Hege Imerslund

Direktør

Vedlegg:

1. Innbetalt avgift og kunstmøsetning 2004 – 2013
2. Tildeling av midler fra BKH 2013
3. Nøkkeltall tilskudd 2004 vs 2013

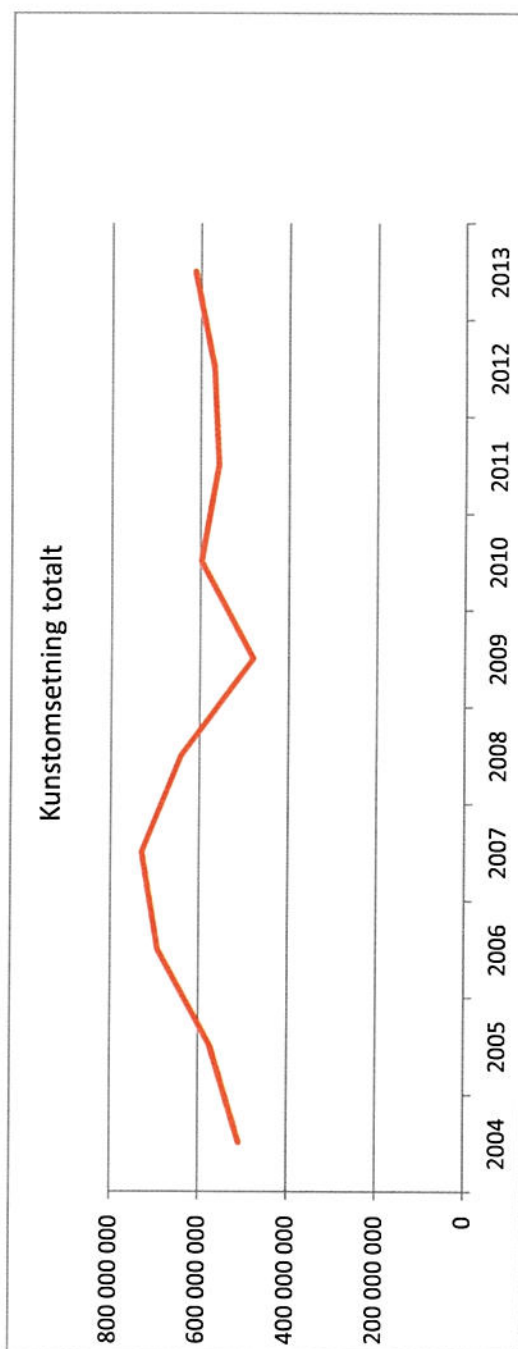
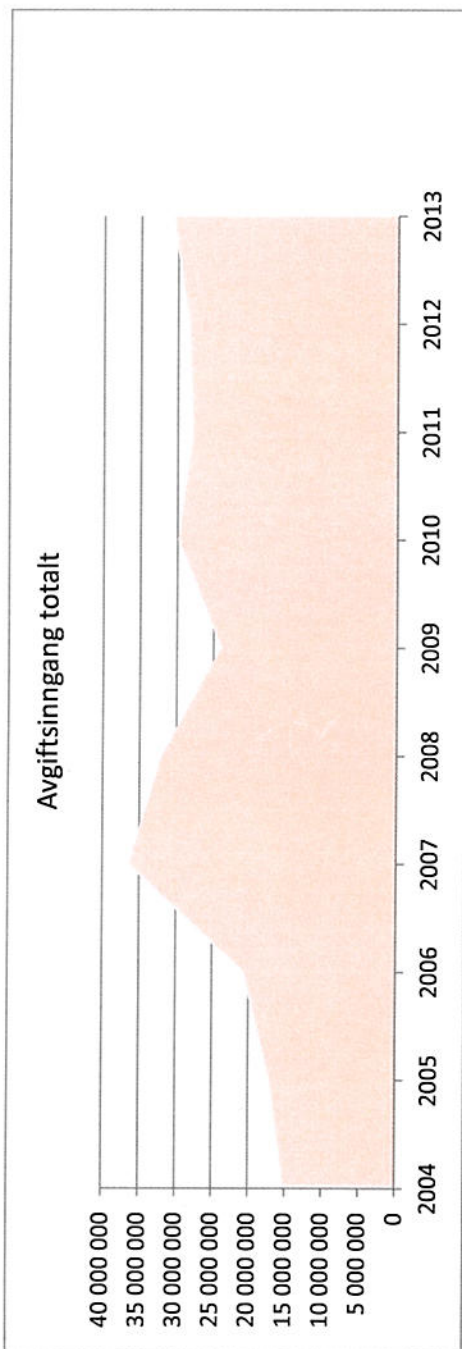
Innbetalt kunstavgift og stipulert kunstomsætning 2004 - 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Avgiftsinngang totalt 15 239 419 17 228 025 20 789 708 36 480 995 32 085 663 23 982 561 29 873 398 27 948 523 28 511 850 30 681 919

Kunstomsætning totalt* 507 980 633 574 267 500 692 990 267 729 619 900 641 713 260 479 651 220 597 467 960 558 970 460 570 237 000 613 638 380

* stipulert

Tildeling av midler fra BKH 2013

TYPE TILDELING	BELØP	ANDEL
Tidelinger øremerket kunstnere over 60 år		
Varig støtte	9 695 000	
Kunstnerstipend (1-årig) og andre tilskudd	3 388 404	
Sum	13 083 404	55 %
Tidelinger uten alderskriterier		
Kunstnerstipend (1- og 3-årig)	5 940 000	
Delegerte tidelinger (stipend via kunstnersentrene)	1 200 000	
BKH atelierprosjekt i Kunsternes Hus	1 000 000	
Prosjekttilskudd til fremme av norsk kunst	787 000	
Studentstipend (avgangsstudenter)	600 000	
Gjesteateliéropphold (Roma og Svalbard)	500 000	
Priser og utmerkelser	400 000	
Minneutstillingsstøtte	115 000	
John Savio-stipend (samiske kunstnere)	90 000	
Sum	10 632 000	45 %
SUM	23 715 540	100 %

Viktigste (største mht kostnad) tilskuddsordninger
nøkkeltall 2004 vs 2013

vedlegg 3

ORDNING	ANTALL MOTTAKERE		GJ.SN. BELØP PR. TILDELING		TOTALT UTBETALT PR. ÅR		% endring
	2004	2013	2004	2013	2004	2013	
Tilskudd til kunstnere over 60 år							
Varig støtte	246	371	24 000	24 000	5 904 000	8 993 000	52,3 %
Kunstnerstipend eldre	18	25	80 000	90 000	1 440 000	2 250 000	56,3 %
Utstillingsstøtte	33	45	20 000	20 000	639 000	1 018 400	59,4 %
Tilskudd uavhengig av alder							
Kunstnerstipend	23	32	130 000	180 000	2 990 000	5 760 000	92,6 %
John Savio-stipend	1	1	80 000	90 000	80 000	90 000	12,5 %
Fremme av norsk kunst (prosjekttilskudd)							
Gjesteartiststøtte	4	8	82 500	87 500	330 000	700 000	112,1 %
	7	17	15 000	20 000	225 000	320 000	42,2 %